

دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی
گروه گفتاردرمانی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته گفتاردرمانی

بررسی مهارت تعریف واژه در کودکان ۴/۵- ۷/۵ ساله فارسی زبان

نگارنده:

مریم ملکیان

اساتید راهنما:

طاهره سیما شیرازی

طلیعه ظریفیان

استاد مشاور آمار:

پوریا رضا سلطانی

دی ماه ۱۳۹۲

۶۰۰-۲۰۷

تقدیم بہ:

پیشگاہ حجت محض زمان

مہدی موعود (عج)

و تقدیم بہ روح پاک پدرم و

و بہ مادرم، دریای بی کران فداکاری و عشق کہ وجودم برایش ہمہ رنج بود و وجودش بر ایم ہمہ مہر۔

باشکر و پاس فراوان از زحمات بی دریغ استادان فریخته و کرامی

سرکار خانم دکتر طاهره سیما شیرازی

سرکار خانم دکتر طلیعه ظریفیان

که در مجال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از پیچ مکی در این عرصه بر من دریغ نمودند و زحمات راهنمایی این

رساله را بر عهده گرفتند؛

و جناب آقای رضا سلطانی

که با مشورت های خود مراد انجام این تحقیق یاری نمودند.

بررسی مهارت تعریف واژه در کودکان ۴/۵-۷/۵ ساله فارسی زبان

چکیده

هدف

مهارت تعریف واژه یکی از مهارت‌های پیچیده زبانی است که آگاهی فرازبانی و سواد نقش مهمی در آن دارند. در این پژوهش روند رشد مهارت تعریف واژه کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله فارسی زبان در دو جنبه محتوایی و ساختاری مورد بررسی قرار گرفته است.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نوع مقطعی و توصیفی-تحلیلی بود. آزمودنی‌ها شامل ۱۰۷ دختر و پسر بودند که در سه رده سنی اول (۶۵-۵۴ ماه)، دوم (۷۷-۶۶ ماه) و سوم (۹۰-۷۸ ماه) به شیوه نمونه‌گیری چند مرحله‌ای، از مهد کودک‌ها و مدارس مناطق ۱، ۷ و ۱۷ تهران انتخاب شدند. تکلیف تعریف واژه روی آن‌ها انجام شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری کروسکال والیس و یو من ویتنی استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج نشان داد که با افزایش سن، میانگین امتیاز جنبه محتوایی ($p=0/001$) و جنبه ساختاری ($p=0/002$) تعریف واژه افزایش معناداری پیدا کرد. هم‌چنین در کودکان رده سنی دوم، تفاوت میانگین امتیاز جنبه محتوایی ($p=0/013$) و میانگین امتیاز جنبه ساختاری ($p=0/010$) بین دختر و پسر معنادار بود و دختران امتیاز بالاتری نسبت به پسران کسب کردند اما در دیگر گروه‌ها تفاوت معناداری بین دو جنس مشاهده نشد.

نتیجه‌گیری

رشد تعریف واژه کودکان فارسی زبان روندی مشابه با روند رشد این مهارت را در زبان‌های دیگر طی می‌کند. با افزایش سن تعاریف از پاسخ‌های عینی و عملکردی به سمت تعاریف فرازبانی که از نظر محتوا و ساختار رشد یافته‌اند، پیش می‌روند.

کلید واژه: رشد، تعریف واژه، کودک، فارسی زبان

فصل اول: کلیات تحقیق

۱	۱-۱ مقدمه
۲	۲-۱ بیان مسئله
۵	۳-۱ اهمیت و ضرورت
۶	۴-۱ موضوع و اهداف پژوهش
۶	۱-۴-۱ موضوع پژوهش
۶	۲-۴-۱ هدف کلی
۶	۳-۴-۱ اهداف اختصاصی
۶	۴-۴-۱ اهداف کاربردی
۷	۵-۱ سؤال‌ها
۷	۶-۱ فرضیات
۷	۷-۱ تعریف مفاهیم و اصطلاحات
۷	۱-۷-۱ کودک طبیعی
۸	۲-۷-۱ تعریف واژه
۸	۳-۷-۱ جنبه محتوایی تعریف واژه
۱۰	۴-۷-۱ جنبه ساختاری تعریف واژه
۱۱	۵-۷-۱ درصد انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی
۱۱	۶-۷-۱ درصد انواع پاسخ‌های جنبه ساختاری
۱۱	۷-۷-۱ امتیاز جنبه محتوایی
۱۱	۸-۷-۱ امتیاز جنبه ساختاری

فصل دوم

۱۲	۱-۲ مقدمه
۱۲	۲-۲ چگونگی یادگیری واژه در کودکان
۱۴	۱-۲-۲ سازمان دهی واژه‌ها در واژگان ذهنی
۱۷	۲-۲-۲ تفاوت در سازماندهی واژگان ذهنی و چگونگی تعریف طبقات مختلف واژگانی

۱۹	۳-۲ مهارت تعریف واژه
۲۱	۱-۳-۲ رشد مهارت تعریف واژه
۲۲	۲-۳-۲ اهمیت مهارت تعریف واژه
۲۳	۳-۳-۲ پیش نیازهای تعریف واژه
۲۴	۱-۳-۳-۲ آگاهی فرازبانی
۲۶	۴-۲ بررسی متون
۲۶	۱-۴-۲ مرور منابع خارجی
۳۰	۲-۴-۲ مرور منابع داخلی
	فصل سوم
۳۳	۱-۳ مقدمه
۳۳	۲-۳ نوع مطالعه
۳۳	۳-۳ جامعه و نمونه آماری
۳۳	۱-۳-۳ جامعه آماری
۳۳	۲-۳-۳ نمونه آماری
۳۳	۳-۳-۳ معیارهای ورود
۳۴	۴-۳-۳ معیارهای خروج
۳۴	۴-۳ روش نمونه گیری
۳۵	۵-۳ حجم نمونه و روش محاسبه آن
۳۵	۶-۳ مکان و زمان اجرای آزمون
۳۶	۷-۳ ابزار پژوهش و مشخصات آن
۳۷	۱-۷-۳ شیوه امتیازبندی جنبه محتوایی تعریف واژه
۳۹	۲-۷-۳ شیوه امتیازبندی جنبه ساختاری تعریف واژه
۴۰	۸-۳ روش اجرا
۴۲	۹-۳ متغیرها و نحوه سنجش آنها
۴۴	۱۰-۳ روش تجزیه و تحلیل دادهها
۴۴	۱۱-۳ ملاحظات اخلاقی

فصل چهارم

- ۴۵ ۱-۴ مقدمه
- ۴۵ ۲-۴ بررسی ویژگی‌های دموگرافیک
- ۴۷ ۴-۳ یافته‌های اصلی
- ۴۷ ۱-۳-۴ درصد انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه
- ۵۲ ۲-۳-۴ درصد انواع پاسخ‌های جنبه ساختاری تعریف واژه
- ۵۶ ۴-۴ نتایج بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها
- ۵۷ ۵-۴ مقایسه بین گروهی متغیرها
- ۶۲ ۶-۴ یافته‌های جانبی
- ۱-۶-۴ درصد پاسخ‌های عملکردی، صورت بینابینی، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع دوم در انواع مقولات موجود در آزمون

۶۳

فصل پنجم

- ۶۹ ۱-۵ مقدمه
- ۶۹ ۲-۵ بحث و بررسی یافته‌های اصلی
- ۶۹ ۱-۲-۵ بحث و بررسی درصد پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه
- ۷۴ ۲-۲-۵ بحث و بررسی درصد پاسخ‌های جنبه ساختاری تعریف واژه
- ۷۶ ۳-۲-۵ بحث و بررسی میانگین متغیرها در گروه‌های سنی
- ۷۶ ۴-۲-۵ بحث و بررسی میانگین متغیرها در دو گروه جنسیتی
- ۷۸ ۳-۵ بحث و بررسی یافته‌های جانبی
- ۸۱ ۴-۵ بررسی مقیاس نمره‌دهی مورد استفاده در این پژوهش
- ۸۸ ۵-۵ نتیجه گیری نهایی
- ۸۹ ۶-۵ محدودیت‌های پژوهش
- ۹۰ ۷-۵ پیشنهادات
- ۹۱ منابع
- ۹۶ پیوست شماره یک: رضایت نامه کتبی
- ۹۷ پیوست شماره دو: پرسشنامه اطلاعات زمینه‌ای
- ۱۰۰ پیوست شماره سه: آزمون تعریف واژه

- جدول ۱-۳: طبقه بندی پاسخ‌ها و امتیازات مربوط به جنبه محتوایی تعریف واژه ۳۸
- جدول ۲-۳: طبقه بندی پاسخ‌ها و امتیازات مربوط به جنبه ساختاری تعریف واژه ۳۹
- جدول ۳-۳: متغیرهای پژوهش ۴۲
- جدول ۱-۴: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها به تفکیک گروه‌های سنی و جنسی ۴۶
- جدول ۲-۴: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها به تفکیک گروه‌های سنی و جنسی در مناطق مختلف ۴۶
- جدول ۳-۴: توزیع انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه در دختر و پسر ۵۴-۶۵ ماهه ۴۷
- جدول ۴-۴: توزیع انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه در دختر و پسر ۶۶-۷۷ ماهه ۴۸
- جدول ۵-۴: توزیع انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه در دختر و پسر ۷۸-۹۰ ماهه ۴۹
- جدول ۶-۴: درصد انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه در هر سه گروه سنی ۵۰
- جدول ۷-۴: بررسی معناداری تغییرات در هر یک از پاسخ‌های جنبه محتوایی در گروه‌های سنی ۵۱
- جدول ۸-۴: توزیع انواع پاسخ‌های جنبه ساختاری تعریف واژه در دختر و پسر ۵۴-۶۵ ماهه ۵۲
- جدول ۹-۴: توزیع انواع پاسخ‌های جنبه ساختاری تعریف واژه در دختر و پسر ۶۶-۷۷ ماهه ۵۳
- جدول ۱۰-۴: توزیع انواع پاسخ‌های جنبه ساختاری تعریف واژه در دختر و پسر ۷۸-۹۰ ماهه ۵۴
- جدول ۱۱-۴: درصد انواع پاسخ‌های جنبه ساختاری تعریف واژه کودکان در هر سه گروه سنی ۵۴
- جدول ۱۲-۴: بررسی معناداری تغییرات در هر یک از پاسخ‌های جنبه محتوایی در گروه‌های سنی ۵۵
- جدول ۱۳-۴: نتایج آزمون شیپرو- ویلک برای متغیرهای آزمون ۵۶
- جدول ۱۴-۴: مقایسه میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه در گروه‌های سنی ۵۸
- جدول ۱۵-۴: مقایسه میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه در گروه‌های سنی ۵۸
- جدول ۱۶-۴: مقایسه میانگین امتیاز جنبه محتوایی در هر یک از گروه‌های سنی ۵۹
- جدول ۱۷-۴: مقایسه میانگین امتیاز جنبه ساختاری در هر یک از گروه‌های سنی ۶۰
- جدول ۱۸-۴: مقایسه میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه در دو گروه جنسیتی ۶۰
- جدول ۱۹-۴: مقایسه میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه بین دختر و پسر هر یک از گروه‌های سنی ۶۱
- جدول ۲۰-۴: مقایسه میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه در دو گروه جنسیتی ۶۱
- جدول ۲۱-۴: مقایسه میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه بین دختر و پسر هر یک از گروه‌های سنی ۶۲
- جدول ۲۲-۴: توزیع پاسخ عملکردی، صورت بینابینی، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع دوم در مقوله واژگانی میوه در آزمون تعریف واژه کودکان ۵۴-۹۰ ماهه ۶۴
- جدول ۲۳-۴: توزیع پاسخ عملکردی، صورت بینابینی، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع دوم در مقوله واژگانی وسایل نقلیه در آزمون تعریف واژه کودکان ۵۴-۹۰ ماهه ۶۵

- جدول ۴-۲۴: توزیع پاسخ عملکردی، صورت بینابینی، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع دوم در مقوله واژگانی وسایل غذاخوری در آزمون تعریف واژه کودکان ۹۰-۵۴ ماهه ۶۵
- جدول ۴-۲۵: توزیع پاسخ عملکردی، صورت بینابینی، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع دوم در مقوله واژگانی حیوان در آزمون تعریف واژه کودکان ۹۰-۵۴ ماهه ۶۶
- جدول ۴-۲۶: توزیع پاسخ عملکردی، صورت بینابینی، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع دوم در مقوله واژگانی شغل و سمت در آزمون تعریف واژه کودکان ۹۰-۵۴ ماهه ۶۷
- جدول ۴-۲۷: توزیع پاسخ عملکردی، صورت بینابینی، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع دوم در مقوله واژگانی مکان در آزمون تعریف واژه کودکان ۹۰-۵۴ ماهه ۶۷
- جدول ۴-۲۸: توزیع پاسخ عملکردی، صورت بینابینی، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع دوم در مقوله واژگانی اعضای بدن در آزمون تعریف واژه کودکان ۹۰-۵۴ ماهه ۶۸
- جدول ۵-۱: جدول طراحی شده توسط بنلی و بلچی برای طبقه بندی پاسخها ۸۲
- جدول ۵-۲: جدول پیشنهادی برای طبقه بندی پاسخهای بعد محتوا در تعریف اسامی عینی ۸۵
- جدول ۵-۳: جدول پیشنهادی برای طبقه بندی پاسخهای بعد ساختار در تعریف اسامی عینی ۸۷

- نمودار ۱-۴ : درصد انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه در هر سه گروه سنی ۵۰
- نمودار ۲-۴ : درصد انواع پاسخ‌های جنبه ساختاری تعریف واژه کودکان در هر سه گروه سنی ۵۵

فهرست اشکال

شماره صفحه

شکل ۱-۲ : نمونه‌ای برای مدل شبکه‌ای کولینز و کولیان

۱۷

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

زبان به معنای استفاده نظام‌مند و قراردادی از صداها، علائم یا نمادهای نوشتاری برای برقراری ارتباط است (۱). زبان دارای سه جزء ساخت، کاربرد و محتوا می‌باشد. بخش محتوایی زبان، شامل اجزای معناشناختی^۱ است که شامل دانش مربوط به خزانه واژگان و دانش مربوط به اشیاء و اتفاقات می‌شود (۲).

یکی از بخش‌های اصلی معنا شناسی، واژگان ذهنی^۲ است که شامل معانی می‌باشد. تئوری‌های مختلفی در زمینه نحوه سازماندهی معانی در واژگان ذهنی وجود دارد. این تئوری‌ها را می‌توان به دو دسته طبقه بندی کرد. تئوری‌هایی که معنای واژه را به صورت کلی می‌بینند و تئوری‌هایی که معنای قابل تفکیک به مجموعه‌ای از ویژگی‌ها می‌دانند (۳).

در دیدگاه اول اعتقاد بر این است که واژه به مجموعه‌ای از ویژگی‌های معنایی تقسیم نمی‌شود، بلکه ابتدا ارتباطات بین واژه‌ها شکل می‌گیرند، سپس هر واژه جایگاه خاصی را در شبکه معنایی پیدا می‌کند و معنای هر واژه با توجه به جایگاهش در شبکه معنایی فهمیده می‌شود. برای مثال، معنای واژه زن از جایگاه آن در شبکه معنایی و تفاوت آن با واژه مرد فهمیده می‌شود.

در دیدگاه دوم، یادگیری معنای واژه، نیازمند فهمیدن مختصه‌های معنایی تشکیل دهنده آن است و آن مختصه‌ها هستند که در شکل‌گیری ارتباطات معنایی دخیل‌اند. مثلاً زن دارای سه مختصه انسان، بزرگسال و مؤنث بودن و مرد دارای سه مختصه انسان و بزرگسال بودن و مؤنث نبودن است و چون مختصه سوم یعنی مؤنث بودن بین این دو واژه مشترک نیست، این دو واژه با هم متفاوت هستند (۴).

---

¹ semantic

² mental lexicon

برای فهم چگونگی سازماندهی مفاهیم در واژگان ذهنی شیوه‌های گوناگونی وجود دارد. یکی از راه‌هایی که به فهم این سازماندهی کمک می‌کند، استفاده از تکلیف تعریف واژه^۱ است (۵).

تکلیف تعریف واژه، توانایی فرازبانی^۲ آزمودنی را نیز می‌سنجد (۶). در بحث حاضر منظور از توانایی فرازبانی این است که فرد بداند چه مواردی یک تعریف خوب را می‌سازند و اینکه فرد بتواند واژه را تحلیل کرده و طبقه آن واژه و ویژگی‌هایش را انتزاع کند (۷). در این تکلیف، آزمودنی باید برای واژه‌ای که از او پرسیده می‌شود، تعریف ارائه دهد (۶).

۱-۲ بیان مسئله

یکی از اجزای اصلی معناشناسی زبان، دانش در مورد واژگان است. دانش در مورد واژگان را می‌توان شامل دانش واجی یعنی دانش فرد از صداهای موجود در واژه، دانش دستوری، که فرد می‌داند چگونه از این واژه در ترکیب با کلمات دیگر استفاده کند و دانش مفهومی که شامل اطلاعات اصلی در مورد واژگان و در واقع تعریف آن‌ها می‌شود، دانست. این مجموعه دانش واژگانی را، واژگان ذهنی می‌نامند (۱).

در دانش مفهومی، گره‌های مفهومی و ارتباطات مفهومی وجود دارند، که هر گره یک مفهوم را بازنمایی می‌کند، مثلاً برای سگ می‌توانیم سه گره داشته باشیم شامل سگ، حیوان و پارس کردن و بین این گره‌ها ارتباطاتی وجود دارد. برای مثال بین سگ و حیوان و پارس کردن ارتباط وجود دارد (۸). برای اینکه گره‌ها و ارتباطات مفهومی بین آن‌ها مورد بررسی قرار بگیرد، می‌توان از تکلیف تعریف واژه استفاده کرد. در این تکلیف، فرد برای ارائه تعریف مناسب باید در واژگان ذهنی‌اش به دنبال اجزای تعریفی مرتبط بگردد (۹).

---

¹ word definition task

² metalinguistic

ویگوتسکی رشد نظامدار معنای واژه را مطرح کرده است. طبق نظر او، بعد از آنکه مصداق واژه وضع پایداری پیدا می‌کند، معنای آن به رشد خود ادامه می‌دهد. برای مثال، از نظر کودکی خردسال، اگر سگی او را گاز گرفته باشد، سگ ممکن است حیوانی وحشتناک تلقی شود. در حالی که اگر در کنار این کودک همیشه سگی وجود داشته باشد و او به بازی کردن با آن خو گرفته باشد، سگ حیوانی کاملاً دوست داشتنی تلقی می‌شود. بنا بر این در این مرحله مضمون عاطفی، معنای واژه را تشکیل می‌دهد. در مرحله بعد، آگاهی خصلتی عینی و کاربردی پیدا می‌کند. کلمه سگ خاطره‌ای از تجربه مشخص را بر می‌انگیزد (برای مثال: سگی که غذا داده می‌شود و ...)، اما با افزایش سن معنای واژه وارد نظامی از تقابل‌های انتزاعی می‌شود، مثلاً سگ جانور است و گیاه نیست و ... (۹). رشد معنای واژه و سایر جنبه‌های زبانی در طول سال‌های مدرسه هم ادامه می‌یابد (۱۰) و این روند رشد به گونه‌ای است که تعاریف ارائه شده برای اسامی از عینی و عملکردی به سمت انتزاعی‌تر و مفهومی‌تر پیش می‌رود (۸).

برای بررسی روند رشد معنای واژه، می‌توان از تکلیف تعریف واژه استفاده کرد. در این تکلیف فرد باید واژه‌ای که به او ارائه می‌شود را تعریف کند. اگر کودک در ارائه تعریف، از اصطلاحات توصیفی و روایتی استفاده کند، به آن تعریف، تعریف طبیعی یا کاربردشناسی گفته می‌شود. برای مثال اگر کودک در تعریف چتر بیان کند که آن را موقع باران، بالای سرمان می‌گیریم، او نحوه استفاده از چتر را توصیف می‌کند. در حالی که بیان این جمله که چتر شیئی است که از چوب، فلز و پارچه ساخته شده و مانع ریختن باران بر سر ما می‌شود، تعریف واژه‌ای است که شامل طبقه واژگانی چتر (شیء)، عملکرد و شکل و ظاهر آن می‌شود. چنین تعریف واژه که برای توضیح واژه محرک از نام طبقه استفاده شود، تعریف‌های فرازبانی یا هنجار^۱ نامیده می‌شود (۱۱).

برای اینکه فرد بتواند تعریف مناسبی ارائه دهد، باید واژگان مناسب داشته باشد و از سویی به زبان، مستقل از توانایی‌های درکی و تولیدی‌اش فکر کند تا بتواند اطلاعات مفید و مرتبط برای ارائه یک تعریف

---

¹ normative

خوب را بیرون بکشد. پس می‌توان گفت تکلیف تعریف واژه شاهدهی از روند اکتساب واژگان و توانایی‌های زبانی بافت آزاد^۱ است (۶).

سؤالی که در این زمینه وجود دارد این است که مهارت تعریف واژه کودک فارسی زبان در سنین مختلف چگونه رشد می‌کند و سطح پیچیدگی تعاریف از نظر محتوایی و ساختاری در سنین مختلف چگونه است؟ مطالعات متعددی در زمینه مهارت تعریف واژه کودکان طبیعی در کشورها و زبان‌های مختلف صورت گرفته است و محدوده رشد و سطح پیچیدگی این مهارت در آن زبان‌ها مشخص شده است (۷، ۱۲). نتایج این تحقیقات نشان می‌دهد که تعریف واژه با افزایش سن و در طول سال‌های مدرسه رشد می‌یابد. به گونه‌ای که با افزایش سن از یک سو تعداد واژه‌هایی که به طور دقیق تعریف می‌شوند، افزایش می‌یابد و از سوی دیگر مشخصات اصلی از جمله نام طبقه در تعاریف بیان می‌شود. ساختار تعریف نیز به دنبال افزایش سن رسمی‌تر می‌شود، به گونه‌ای که کودکان در تعریف‌هایشان نام طبقه و عبارتی را که شامل مشخصات تمییز دهنده می‌شود، ارائه می‌دهند (۷).

از آنجایی که گویندگان زبان‌های مختلف در دست‌یابی‌های معنایی و شیوه بازنمایی مفاهیم با هم متفاوت هستند (۱۳)، نمی‌توان نتایج تحقیقات در یک زبان را به زبان‌های دیگر تعمیم داد. در ایران تحقیق جامعی در مورد نحوه رشد این مهارت در کودکان فارسی زبان طبیعی صورت نگرفته است و انجام پژوهشی در این حیطه ضروری به نظر می‌رسد.

در پژوهش حاضر محقق قصد دارد، روند رشد مهارت تعریف واژه را در کودکان چهار و نیم تا هفت و نیم ساله فارسی زبان بررسی کند و به این سؤال پاسخ دهد که این مهارت در کودکان فارسی زبان با افزایش سن چگونه تغییر می‌کند و اینکه آیا رشد این مهارت روندی یکسان یا متفاوت از زبان‌های دیگر را طی می‌کند؟.

---

¹ decontextualized

۱-۳ اهمیت و ضرورت

با توجه به اینکه توانایی تعریف دقیق واژه، مهارت زبانی مهمی است که با رشد زبان، خواندن و نوشتن، موفقیت تحصیلی و عملکرد هوشی ارتباط نزدیکی دارد (۱۰)، بررسی‌های مرتبط با این حوزه از اهمیت زیادی برخوردار است.

در خارج از کشور، تحقیقات متعددی روند رشد این مهارت را در سنین مختلف بررسی کرده‌اند و در تحقیقات محدودی نیز، تعریف واژه در کودکان دارای اختلالات زبانی بررسی شده است. از آنجایی که تحقیقات مربوط به برخی جنبه‌های زبانی، فرهنگ وابسته می‌باشند و عملکرد در تکلیف تعریف واژه وابسته به تجارب زبانی و تحصیلی قبلی فرد است (۱۴) و از سویی با توجه به بررسی‌های صورت گرفته توسط محقق، تحقیق جامعی در این زمینه در زبان فارسی صورت نگرفته است، بنابر این بررسی روند رشد این مهارت در کودکان فارسی زبان، ضروری به نظر می‌رسد.

اطلاعات حاصل از این پژوهش می‌تواند به عنوان پایه‌ای برای ساخت آزمون در حیطه معنانشناسی مورد استفاده قرار گیرد و هم چنین در فرآیند ارزیابی و درمان کودکان دارای اختلالات زبانی به آسیب شناسان گفتار و زبان کمک کند. زمانی که آسیب شناس گفتار و زبان بخواهد به عنوان یک ارزیابی در حیطه معنانشناسی زبان، تعریف واژه کودک را مورد بررسی قرار دهد، ابتدا باید بداند که روند رشد این مهارت در کودک هنجار چگونه است و از کودکان سنین مختلف چه انتظاری باید داشت، تا تعیین کند مراجع نسبت به سطح سنی خود چگونه عمل می‌کند.

برای ارائه مداخله درمانی مناسب نیز درمانگر نیاز دارد توالی رشد تعریف واژه را بداند تا از این روند برای ارائه مداخله استفاده کند، برای مثال در دوره مداخله کودکان آسیب زبانی برای یادگیری واژگان جدید، درمانگر به آن‌ها آموزش دهد اسامی را با اطلاعات مناسب (برای مثال: خصوصیت ظاهری، عملکرد، طبقه و...) و متناسب با سن و توانایی شناختی شان مرتبط کنند (۱۵).

۴-۱ موضوع و اهداف پژوهش

۱-۴-۱ موضوع پژوهش

موضوع پژوهش، بررسی رشد مهارت تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله فارسی زبان می‌باشد.

۲-۴-۱ هدف کلی

تعیین روند رشد مهارت تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله فارسی زبان

۳-۴-۱ اهداف اختصاصی

- ۱- تعیین درصد پاسخ‌های مختلف مربوط به جنبه محتوایی تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله
- ۲- تعیین درصد پاسخ‌های مختلف مربوط به جنبه ساختاری تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله
- ۳- تعیین وجود تفاوت در میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه در دو گروه دختر و پسر
- ۴- تعیین وجود تفاوت در میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه در دو گروه دختر و پسر
- ۵- تعیین وجود تفاوت در میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه در گروه‌های سنی مختلف
- ۶- تعیین وجود تفاوت در میانگین امتیاز ساختاری تعریف واژه در گروه‌های سنی مختلف

۴-۴-۱ اهداف کاربردی

- ۱- ارائه روند رشد مهارت تعریف واژه به عنوان پیش نیاز برای ساخت آزمون معنانشناسی زبان.
- ۲- استفاده از نتایج این پژوهش به عنوان یک بررسی ابتدایی برای ارزیابی مهارت تعریف واژه در کودکان دارای مشکلات زبانی و ارائه راهکارهای آموزشی و درمانی به کودکانی که در این مهارت متناسب با سطح سنی خود عمل نمی‌کنند.

۱-۵ سؤال‌ها

۱- درصد پاسخ‌های مختلف مربوط به جنبه محتوایی تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله فارسی زبان به چه میزان است؟

۲- درصد پاسخ‌های مختلف مربوط به جنبه ساختاری تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله فارسی زبان به چه میزان است؟

۳- میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه در دو گروه دختر و پسر به چه میزان است؟

۴- میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه در دو گروه دختر و پسر به چه میزان است؟

۵- میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه در گروه‌های سنی مختلف به چه میزان است؟

۶- میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه در گروه‌های سنی مختلف به چه میزان است؟

۱-۶ فرضیات

۱- با افزایش سن، میزان استفاده از پاسخ‌های خطا، عینی و عملکردی کاهش می‌یابد.

۲- با افزایش سن، میزان استفاده از پاسخ‌های ترکیبی نوع دوم افزایش می‌یابد.

۳- با افزایش سن، میزان استفاده از پاسخ ارسطویی افزایش می‌یابد.

۱-۷ تعریف مفاهیم و اصطلاحات

۱-۷-۱ کودک طبیعی

تعریف عملی: در این پژوهش منظور از کودک طبیعی، کودکی است که با توجه به بررسی‌های صورت گرفته توسط محقق و گزارشی که والدین و مسئولان مهدکودک و مدرسه ارائه می‌دهند، اختلال بینایی،